

Javier Pérez Andújar

Escriptor

Quatre artistes conviuen en un garatge i reben la visita d'un ésser monstruós amb qui intentaran comunicar-se. Guanyadora del premi Herralde, 'El año del Búfalo' (Anagrama) és un dels viatges literaris i mentals més radicals de la temporada

CELIA ATSET

“Veig Espanya com un país cansat, fracassat i atàvic”

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Mentre llegia aquest llibre no deixava de preguntar-me què et va portar a escriure'l.

Hi vaig començar a pensar fa 20 anys, en un moment en què treballava en una enciclopèdia. Em passava el dia redactant entrades i peus de foto, i se'm va acudir que faria un llibre en què les notes al peu de pàgina donessin un cop d'estat contra el text.

El año del Búfalo és la novel·la amb més cops d'estat que he llegit.

És un homenatge al que veia a la tele quan era petit. Eren anys de guerres al Vietnam, a Angola i Moçambic, però també de segrestos com el d'Aldo Moro, o del terrorisme de Baader Meinhof... Sempre m'han fascinat les guerrilles i la cultura armada en tots els seus contextos.

L'any xinès del búfal sobre el qual orbita el llibre és el 1973. Tenies 8 anys, llavors.

Sí, però ja era molt conscient de la realitat que m'envoltava. El 1973 és un any *aleph*, en què van confluïr molts esdeveniments de l'època. Hi va haver la gran crisi del petroli, però també diverses revoltes civils. L'optimisme que havia portat fins a l'Europa progressista s'havia començat a engrunir després del maig del 68. El

desencant va desembocar en els anys de plom. Les quatre cares del Mont Rushmore del conservadorisme de l'època van ser Reagan, Thatcher, Wojtyła i Jordi Pujol.

Els quatre personatges principals de la novel·la viuen confinats en un garatge de Suburbia. Escrives que tot i que al món sigui 1973, a Espanya es continua vivint al 1939: “*En España siempre ha sido 1939, y si no 1492. Lo de 1992 fue un espejismo*”.

Tinc ocurrencies d'aquestes, quan escric. Se m'acut en aquell moment, i això no vol dir que no comparteixi aquestes paraules, però sí les tornés a escriure ara ho faria d'una altra manera, amb altres matisos.

Però hi ha una visió d'Espanya bastant negra, a *El año del Búfalo*.

Sí. Veig Espanya com un país cansat, fracassat i atàvic. No puc impedir que aquest pensament aparegui de tant en tant, però això no vol dir que les alternatives em semblin millors. De fet, penso que són molt pitjors. Hi ha un poema d'Ángel González que diu: “*Nada es lo mismo, nada/permanece. / Menos/la historia y la morcilla de mi tierra: / se hacen las dos con sangre, se repiten*”. Tinc aquesta mateixa visió pessimista. Això em fa escriptor espanyol.

“LA FINALITAT D'ESCRUIRE ÉS LA MATEIXA ESCRIPTURA. EL QUE ÉS PERILLÓS ÉS TREURE'N CONCLUSIONS”

Quan llegia alguns passatges d'aquest llibre em venia al cap Camilo José Cela.

L'Espanya negra i tremendista de Cela m'ha influït des de sempre. I Cela, alhora, estava molt impregnat del pintor –i escriptor– José Gutiérrez Solana. Un hereu de Cela que també ha sigut important per a mi és Francisco Umbral. A *El año del Búfalo* diria que també hi ha molt de Gómez de la Serna, de Quevedo i de la supèrbia de Valle Inclán. Un escriptor no va enlloc, sense supèrbia!

¿De Gómez de la Serna n'heretes l'esperit avantgardista?

Ho intento. Aquest llibre és un acte d'escriptura permanent. Em deixava emportar pel flux de fets i personatges, com si estigués escrivint una novel·la experimental. Volia que *El año del Búfalo* es llegís com un objecte viu.

Vas escriure el llibre durant el confinament?

Vaig començar-lo llavors. Al principi del confinament no em concentrava per fer res. Després va ser al revés, vaig poder tornar a llegir seguit, com quan era un adolescent. També escoltava discos de principi a final. Em vaig adonar que aquella situació em permetia tornar als

meus orígens. Va ser així que vaig recordar aquest projecte, que reflecteix molt el meu món i que, si es pot comparar amb res del que he fet abans, seria *Los príncipes valientes* [Tusquets, 2007], una novel·la que tampoc seguia cap patró.

Els personatges reben la visita d'un monstre. És el coronavirus?

Ara que parlem tant de variants, diria que el meu monstre és una variant –o variació– del trol de *Peer Gynt*. Tanca a la muntanya, el trol proposa a Gynt que li pot oferir la llibertat a canvi que li entregui la condició humana.

¿Els teus personatges trien humanitat o llibertat?

Decideixen enfrontar-se al monstre... i no diré com acaben. Però potser l'única manera de ser lliure sigui ser humà.

Així i tot, moltes de les biografies que expliques als capítols dels dictadors ens fan pensar que t'has proposat escriure, citant a Borges, una història universal de la infàmia.

Vaig començar llegint vides de sants i he acabat escrivint sobre vides infames, sí. El que s'ha de fer és enfrontar-se, sense por, amb el que vols fer. La finalitat d'escriure és la mateixa escriptura. El que és perillós és treure'n conclusions.

A la novel·la, la política està molt present.

La política em fascina, sempre que s'expliqui des de l'experiència humana. M'encantaria arribar a comprendre la maquinària del relloige que mou la política! És gairebé tan fascinant com la literatura.

Per què? Per com es gestiona el poder?

Per l'exercici del poder, però sobretot perquè arrossega la condició humana als seus extrems, al millor i al pitjor de cadascun. La política està envoltada de misteri i intriga. Intueixo que un dels secrets de ser un bon polític és dir el que penses, però això és més difícil del que sembla, i acabes ficat en un laberint. Igual que quan escrius literatura.

Hi ha tants polítics que fins i tot apareix Puigdemont ficat en un maletger. El faig sortir en un capítol en què parlo de política i cotxes. No el podia excloure d'aquesta categoria.

El año del Búfalo és un llibre provocatiu, no per la menció, sinó perquè defuig la trama i contradiu constantment la coherència narrativa.

Aquesta és la part rebel de la novel·la. Reivindicant l'acte paranoic, delirant i intel·lectual de buscar a través de l'escriptura. Ara es lleig molt per buscar informació, però en literatura l'important no és el contingut, sinó l'experiència de llegir. No llegim literatura per aprendre res, sinó per aprendre a llegir. Molta literatura d'ara es dedica a denunciar injustícies. No es fa ni de forma política, sinó acadèmica. La literatura que a mi m'agrada pot, a base del gest d'anar afegint una paraula rere l'altra, descobrir-te el sentit de la vida.

Encara que la vida no tingui sentit? esclar! L'absència de sentit fa més necessària que mai la literatura.◆